

DREPT INTERNAȚIONAL

CZU: 347.93:341.231.14

CONDIȚIILE DE ADMISIBILITATE A CERERILOR
LA CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI (II)

Olga PISARENCO
avocat, formator INJ,
doctor în drept, conferențiar
universitar, UTM

SUMAR

Curtea Europeană a Drepturilor Omului reprezintă o șansă de a fi auzit, îndeosebi – pentru persoanele care se consideră lezate în drepturi de către o instanță de nivel național. Adresarea la Curte se face, de regulă, prin depunerea unui recurs împotriva unei hotărâri judecătorești naționale irevocabile. Totodată, se poate de adresat Curții și în alte cazuri, spre exemplu atunci când legislația națională nu oferă posibilitatea exercitării unui recurs efectiv. Iată de ce prezentul studiu vine să identifice și să analizeze diversitatea condițiilor de formă, de conținut și de procedură, precum și condițiile prealabile obligatorii sesizării, necesare de urmat pentru a asigura admisibilitatea cererii la Curte.

Cuvinte-cheie: *admisibilitate, cerere individuală, cerere vădit nefondată, cerere abuzivă, cerere anonimă, recurs intern, recurs individual, recurs accesibil, recurs efectiv, recurs iluzoriu.*

În temeiul art.35 din CEDO, Curtea nu poate fi sesizată decât după epuizarea căilor de recurs interne, așa cum se înțelege din principiile de drept internațional general recunoscute, și într-un termen de 6 luni, începând cu data deciziei interne definitive*. Curtea nu reține nici o cerere individuală introdusă în aplicarea art.34, dacă ea este anonimă sau dacă ea este în mod esențial aceeași cu o cerere examinată anterior de către Curte sau deja supusă unei alte instanțe internaționale de anchetă sau de reglementare și dacă ea nu conține fapte noi. Curtea declară inadmisibilă orice cerere individuală introdusă în aplicarea art.34, atunci când ea consideră cererea incompatibilă cu dispozițiile Convenției sau ale protocoalelor sale, în mod

* Termenul „definitiv” utilizat de Curte echivalează cu termenul „irevocabil” utilizat la nivel național.

THE ADMISIBILITY CRITERIA TO THE
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS (II)

SUMMARY

The European Court of Human Rights is a chance to be heard, especially for the people who consider themselves wronged in their rights by a national court. Addressing to the Court is usually done by filing an appeal against a national final decision. However, it is admitted to appeal to the Court in other cases, for example when national legislation does not offer the possibility of an effective remedy. In this study, the author identifies and analyzes the terms of form, content and procedure, as well as the mandatory referral preconditions needed to be followed to ensure admissibility in court.

Key-words: *admissibility, individual application, manifestly unfounded application, abusive application, the anonymous request, internal appeal, individual remedy, accessible remedy, effective remedy, illusory remedy.*

vădit nefondată sau abuzivă. Curtea va respinge orice cerere pe care o va considera inadmisibilă, în orice stadiu al procedurii [3, art. 35].

Din conținutul acestui articol rezultă clasificarea condițiilor de admisibilitate ale cererilor la Curte în două mari categorii:

1) Condiții generale de admisibilitate, aplicabile atât cererilor individuale, cât și celor interstatale. Potrivit acestor condiții, Curtea poate fi sesizată doar:

- a) după epuizarea căilor de recurs interne;
- b) în termen de cel mult 6 luni de la data rămânerii deciziei interne irevocabile.

2) Condiții suplimentare de admisibilitate, înaintate doar față de cererile individuale depuse de către particulari. Potrivit cerințelor suplimentare, Curtea nu va reține nici o cerere individuală introdusă în aplicarea art.34, dacă ea este:

- a) anonimă;
- b) în mod esențial aceeași cu o cerere examinată anterior de către Curte și nu conține fapte noi;
- c) în mod esențial aceeași cu o cerere deja supusă unei

- alte instanțe internaționale de anchetă sau de reglementare și nu conține fapte noi;
- d) incompatibilă cu dispozițiile Convenției sau ale protocoalelor sale;
- e) în mod vădit nefondată sau abuzivă.

În continuare vom analiza fiecare dintre condițiile de admisibilitate ce rezultă din art.35 al CEDO, cu scopul de a evidenția particularitățile și specificul acestora, inclusiv practica Curții de la Strasbourg în declararea inadmisibilității cererilor individuale. Reamintim că în această parte a studiului sunt analizate condițiile prealabile obligatorii sesizării, necesare de urmat pentru a asigura admisibilitatea cererii la Curte.

Epuizarea recursurilor interne este o regulă internațională aplicată de toate instanțele judiciare sau cvasi judiciare care tratează drepturile omului la nivel internațional și sunt competente de a examina recursurile individuale împotriva unui stat. Această practică reflectă principiul general de drept internațional întemeiat pe convingerea că un stat trebuie să poată rectifica o eventuală încălcare a obligațiilor sale internaționale pe căi juridice interne proprii, înainte de a fi supus unui control și/sau unei supravegheri la nivel internațional. Curtea se ocupă de caz numai atunci când autoritățile statale nu restabilesc dreptul încălcat și nu acordă o reparație echitabilă, ca efect al acestei încălcări.

Termenul „epuizarea recursurilor interne” a fost interpretat în mai multe rânduri ca o obligație a reclamantului de a epuiza toate recursurile oferite de dreptul intern, cu caracter administrativ sau judiciar. Dovada epuizării căilor de recurs interne revine reclamantului, iar statului pârât îi revine obligația de a formula obiecții, în sensul că reclamantul nu a epuizat căile de recurs interne și să dovedească existența unor căi de recurs interne suficiente și eficiente, accesibile și adecvate.

Este importantă, atunci când o cerere a fost declarată inadmisibilă pentru că nu au fost epuizate căile de recurs interne, aceasta nu constituie decât un obstacol provizoriu: Curtea poate reexamina aceeași cerere, dacă aceasta îi este din nou prezentată de îndată ce reclamantul a epuizat recursurile interne aflate la dispoziția sa [5, p. 142-144].

Atunci când examinează conceptul de epuizare a căilor de recurs interne, Curtea analizează căile de recurs naționale prin prisma caracterului adecvat și efectiv, accesibil și practic, accesibil și efectiv. Astfel, Curtea a elaborat o interpretare detaliată a caracterului **adecvat și efectiv**, care ține de următoarele criterii: existența acestuia este destul de certă, are ca obiect plângerea întemeiată pe pretinsa încălcare, poate rectifica efectiv încălcarea, este furnizată de un organism independent, funcționează cu suficientă celeritate și oferă o perspectivă rezonabilă a unui câștig de cauză.

Caracterul **accesibil și practic** presupune că o cale de recurs nu este accesibilă dacă reclamantul nu poate sesiza direct organismul în chestiune, astfel cum este cazul unor curți constituționale. Un exemplu este Curtea Supremă din Rusia. Căile de recurs extraordinare nu vor fi conside-

rate căi de recurs accesibile, cu excepția cazului în care acestea constituie singura cale de recurs aflată la dispoziția reclamantului.

În temeiul caracterului **accesibil și efectiv**, o cale de recurs poate fi considerată inaccesibilă din cauza limbajului în care sunt formulate informațiile sau din cauza existenței unor impedimente în exercitarea căii de recurs. Numai în circumstanțe cu totul ieșite din comun se va considera că lipsa asistenței juridice constituie un obstacol în epuizarea unei căi de recurs interne. Faptul că un potențial reclamant nu se află în prezent în statul pârât nu înseamnă că se suspendă cerința de a epuiza căile de recurs adecvate și efective existente în statul respectiv [4].

În jurisprudența Curții s-a utilizat noțiunea de **recurs „iluzoriu”**, adică imposibil de exercitat, ca fiind: inadecvat, inutil, ineficient, inaccesibil.

Recursul inadecvat vizează acel recurs care tinde doar să atenueze efectele unei violări a drepturilor omului prin acordarea unor despăgubiri, dar fără a înlătura cauza violării.

Recursul inutil vizează situațiile în care existența unei jurisprudențe bine stabilite implică absența oricărei speranțe într-o soluționare favorabilă a reclamantului. Astfel, în măsura în care există o *opinio communis* privitoare la absența oricăror șanse de succes, reclamantul nu este obligat să-l epuizeze. Spre exemplu, dovedirea existenței unei practici administrative de încălcare a Convenției poate duce la scutirea de cerința epuizării recursurilor interne.

Recursurile ineficiente vizează competența unor autorități care nu au puterea de a redresa violarea dreptului, deoarece emit doar avize consultative sau nu sunt de natură a înlătura violarea dreptului, ci doar efectele unei condamnări, spre exemplu – o cerere de grațiere. Cu titlu de exemplu, sesizările sau plângerile adresate ombudsmanului nu constituie recursuri efective, deoarece ombudsmanul nu poate adopta decizii cu forță obligatorie și executorie, deși este independent față de executiv. De asemenea, nu este obligatorie parcurgerea căilor extraordinare de atac din sistemul de drept intern, a căror introducere depinde de puterea discreționară a unei autorități statale și nu de voința părții interesate.

Recursul inaccesibil vizează situația în care se poate dovedi că exercitarea căilor de recurs la instanțele superioare, inclusiv la Curtea Constituțională, implică costuri exagerate pentru reclamant și nu este prevăzută posibilitatea asistenței judiciare.

Dacă reclamantul poate dovedi existența unor astfel de căi de recurs pe care nu le-a parcurs din aceste motive, condiția epuizării căilor de recurs interne se consideră îndeplinită. Nu se încadrează în această condiție simpla bănuială sau îndoială că unele căi de recurs ar fi lipsite de succes în cauza respectivă.

Pentru ca un reclamant să se poată baza pe lipsa efectivității căilor de recurs interne, el trebuie ca, în prealabil, să fi invocat în substanță, în fața instanțelor interne sesizate, violarea Convenției.

Obligația de epuizare a căilor de recurs interne vizează

invocarea, în fața instanțelor naționale, a încălcării aceluiași drepturi prevăzute de CEDO, menționată și în cererea adresată Curții, cel puțin în substanță, adică nu neapărat cu referire la prevederile Convenției [8, p. 60-62].

Regula celor 6 luni instituie un termen de decădere care limitează dreptul la recurs. Această regulă are ca scop asigurarea securității juridice și urmărește în același timp ca situațiile litigioase, prin raportare la dispozițiile Convenției, să fie examinate într-un termen rezonabil. De asemenea, această regulă voiește a proteja atât autoritățile statale, cât și alte persoane interesate de incertitudinea generată de scurgere prelungită a timpului, față de data producerii încălcării denunțate prin cererea reclamantului.

Curtea a mai subliniat că, pe de o parte, regula celor 6 luni răspunde imperativului de a lăsa reclamantului o perioadă de timp suficientă care să-i permită să aprecieze oportunitatea introducerii unei cereri la jurisdicția europeană și să determine conținutul acesteia, iar, pe de altă parte, regula termenului de decădere marchează limita temporală a controlului pe care Curtea este competentă să-l exercite asupra modului în care statele contractante asigură, în ordinea lor internă, respectarea drepturilor și libertăților garantate de Convenție și învederează atât particularilor, cât și autorităților statale perioada dincolo de care acest control nu mai poate fi exercitat [1, p. 1306].

Prin noțiunea de „decizie internă definitivă” urmează a fi înțeleasă decizia definitivă și irevocabilă pronunțată în cadrul normal al epuizării căilor interne de atac, prin luarea în considerare numai a căilor de atac ordinare. În mod normal, termenul de 6 luni curge de la data rămănerii definitive a deciziei celei mai înalte autorități naționale competente, chemată a se pronunța asupra problemei care face obiectul cererii introduse în fața Curții. Însă, atunci când o decizie sau un act al autorității publice nu este susceptibil de nici un recurs, termenul de 6 luni curge fie din ziua în care actul incriminat a fost comis, fie din ziua în care reclamantul a suferit direct consecințele aceluiași act, luând astfel cunoștință de săvârșirea lui, sau din ziua când ar fi trebuit să cunoască acele consecințe dăunătoare pentru el [1, p.1313-1320].

Data pronunțării/comunicării deciziei nu se include în calculul termenului de 6 luni. Termenul în discuție începe să curgă nu din ziua pronunțării/comunicării deciziei interne definitive, ci începând cu a doua zi după pronunțarea în public sau a doua zi după ziua notificării ei făcute reclamantului sau reprezentantului acestuia, iar lunile vor fi calculate ca luni calendaristice, indiferent de durata lor efectivă. Spre exemplu, din moment ce hotărârea unei instanțe supreme naționale care constituia „decizia internă definitivă” privitoare la obiectul unei cereri a fost pronunțată la 26 mai 1992, prin introducerea cererii la 26 noiembrie 1992 reclamantul a respectat termenul de 6 luni impus de Convenție, deoarece ziua pronunțării deciziei interne definitive nu intră în calculul acestui termen [1, p.1305-1312].

Dacă decizia nu a fost pronunțată în mod public, termenul de 6 luni curge de la data comunicării acesteia

reclamantului. În diversele sisteme de drept apar uneori soluții diferite privind modul în care părțile interesate i-au cunoștință de hotărârile judecătorești sau ale altor organe jurisdicționale. Astfel, în virtutea faptului că, pentru a sesiza Curtea, reclamantul trebuie să cunoască în mod necesar motivarea ultimei decizii interne, prin „data comunicării” trebuie să se înțeleagă data comunicării motivării deciziei sau a deciziei în întregul său, deoarece simpla notificare a dispozitivului hotărârii nu-i permite reclamantului să aprecieze șansele de succes ale unei cereri [2, p. 93].

Exigența termenului rezonabil poate fi aplicată numai dacă există un eveniment concret și identificabil. Astfel, dacă împotriva unei decizii sau a unui act al puterii publice nu se prevede posibilitatea de a le ataca pe calea recursului, termenul respectiv începe să curgă din momentul în care decizia sau actul definitiv produc efecte. Însă, dacă cererea se referă la aplicarea unei dispoziții de lege care are drept efect o încălcare continuă, atunci nu există „punct de plecare” de la care termenul de 6 luni ar putea curge [5, p. 144-145].

În conformitate cu pct.3 alin.(2) din Instrucțiunile practice privitoare la cererea introductivă de instanță, emise de președintele Curții [6], termenul de 6 luni este întrerupt de prima scrisoare sau notificare adresată Curții, în care să fie menționat, chiar sumar, substanța cererii reclamantului. Simpla completare a formularelor existente, fără menționarea substanței pretinse încălcări, nu este suficientă. Însă, dacă o asemenea scrisoare a fost urmată de o lungă perioadă de tăcere din partea reclamantului în privința informațiilor suplimentare, la scurgerea termenului de 6 luni cererea poate fi respinsă, ca tardivă [2, p. 93].

Pct.4 al Instrucțiunilor [6] precizează că, dacă reclamantul nu a depus cererea sa prin utilizarea formularului oficial al grefei Curții ori dacă cererea trimisă nu conține ansamblul mențiunilor prevăzute de art.47 din Regulament, grefa poate să-l invite printr-o scrisoare să completeze acest formular, care trebuie apoi trimis Curții într-un termen de 8 săptămâni, calculate de la data scrisorii grefei. Nerespectarea acestui termen are incidență cu privire la determinarea datei introducerii cererii și poate să aibă consecințe și cu privire la respectarea ori nerespectarea de către reclamant a termenului de 6 luni. De asemenea, dacă reclamantul introduce cererea prin fax, i se va cere, tot printr-o scrisoare trimisă de grefa, să trimită prin poștă cererea originală semnată, tot în termen de 8 săptămâni de la data scrisorii grefei. Nerespectarea acestei formalități constituie motiv pentru grefă de a proceda la distrugerea dosarului (pct.5 și 6 din Instrucțiuni). În consecință, data expedierii formularului de cerere și nu data primei scrisori la Curte va fi considerată ca fiind data introducerii cererii [1, p. 1325-1326].

Condiții suplimentare de admisibilitate a cererilor individuale. Unul dintre principalele roluri ale Curții este acela de a face o selecție din marele număr de cereri și de a le exclude pe cele lipsite de perspective de succes, fie pentru că sunt în afara domeniului de aplicare a Convenției, fie pentru că, în cel mai bun caz, nu ar conduce la

o încălcare. În consecință, alături de motivele pentru respingerea cererilor, detaliate mai sus, Convenția precizează și alte condiții [2, p. 93]. Astfel, paragrafele 2 și 3 ale art.35 din CEDO enumeră condițiile suplimentare de admisibilitate doar pentru cererile individuale, citate la începutul studiului.

Cererea să nu fie anonimă este o condiție îndeplinită în majoritatea cazurilor, deoarece formularele puse la dispoziție de către grefa Curții obligă reclamantul să-și indice identitatea. Dacă reclamantul este o asociație sau o altă organizație nonguvernamentală, nu este necesară dezvăluirea identității tuturor membrilor ei, decât atunci când acționează expres în numele acestora. Reclamantul care nu dorește ca identitatea sa să fie dezvăluită trebuie să precizeze acest lucru și să motiveze această cerere pentru a deroga de la regula normală a publicității procedurii în fața Curții. Autorizarea anonimului reclamantului în cazuri excepționale și bine justificate este de competența președintelui Curții.

Cererea să nu fie în mod esențial aceeași cu o cerere examinată anterior de către Curte este o condiție ce vizează aplicarea principiului autorității lucrului judecat în materia deciziilor și hotărârilor Curții. Cu toate acestea, dacă cererea conține fapte noi, ea ar putea deveni admisibilă. Recent, Curtea a stabilit că încheierea unei înțelegeri amiabile nu presupune imposibilitatea sesizării ulterioare a Curții în aceeași cauză [8, p. 64].

În același mod, prevederea nu restrânge dreptul de a înainta o a doua cerere, în cazul în care au apărut fapte noi (fapte care nu existau sau nu erau cunoscute la momentul introducerii primii cereri). De regulă, o asemenea situație poate apărea fie în cazul în care prima cerere este respinsă pentru neputerea recursului intern, fie în cazul în care s-a introdus o cerere în legătură cu durata excesivă a unei proceduri judiciare și care a fost respinsă de către Curte pe temeiul că acea durată nu a condus încă la o încălcare [2, p. 93-94].

Curtea a decis că nu constituie fapte noi argumentele juridice privitoare la interpretarea dispozițiilor Convenției pe care reclamantul nu le-a evidențiat în prima sa cerere sau informații complementare cu privire la normele de drept intern în discuție, care nu sunt de natură să schimbe motivarea deciziei prin care o primă cerere a fost declarată inadmisibilă, ori fapte cunoscute de reclamant la momentul introducerii primei cereri, dar neaduse la cunoștința Curții [1, p.1335].

Printre circumstanțele care pot schimba statutul unei cereri se numără: modificarea reclamantului sau a statului pârât, persistența problemei de la examinarea anterioară, obiectul plângerii diferă, au apărut noi probe cu privire la pretinsa încălcare, căile de recurs anterioare au fost epuizate [4].

Regula *non bis in idem* nu se aplică cu aceeași rigoare ca în dreptul intern, în ipoteza identității de părți, de cauză și de obiect, afară dacă nu au intervenit fapte noi. Spre exemplu, în privința identității părților, în cauza *X. c. Germaniei, 1959* [11, p. 399], Curtea a constatat că cererea

introdusă de reclamantă reiterea încălcările unor drepturi garantate de Convenție invocate într-o cerere introdusă anterior de fiul ei și declarată inadmisibilă. Curtea a arătat că este adevărat că noua cerere nu emană de la fostul reclamant, ci de la mama acestuia, nefiind, așadar, identitate de părți, dar a considerat că, în speță, este suficient să existe identitate de obiect și de cauză pentru ca cererea să fie declarată inadmisibilă pe temeiul nerespectării regulii *non bis in idem*. În schimb, alta a fost soluția în cauza *X. c. Germaniei, 1980* [12, pag. 238], în care reclamantul a susținut că expulzarea din Germania este de natură a-i încălca dreptul la domiciliu, iar logodnica sa sesizase anterior Curtea cu o cerere având același obiect – încălcarea dreptului la domiciliu al reclamantului prin expulzarea lui – cerere declarată inadmisibilă. În speță, Curtea a arătat că, deși noua cerere introdusă de reclamant are același obiect cu cea promovată de logodnica sa și declarată inadmisibilă, nu se poate spune că este esențialmente aceeași cu prima, deoarece, chiar dacă ambele privesc expulzarea reclamantului, din a doua cerere, prin introducerea cererii, reclamantul urmărește realizarea unui interes personal, voină a înlătura efectele deciziei de expulzare.

Identitatea de obiect privește încălcările drepturilor garantate de Convenție ce se pretind a se fi produs, iar identitatea de cauză are în vedere înseși acțiunile sau omisiunile autorităților statale prin care s-au produs încălcările denunțate de reclamant în cererea sa, ca temei de fapt, și drepturile astfel încălcate, ca temei de drept [1, p. 1334].

Cererea să nu fi fost deja supusă unei alte instanțe internaționale de anchetă sau de reglementare este o condiție destinată a evita orice cumul de proceduri care ar putea decurge din identitatea de reglementare a unor drepturi din Convenție cu alte instrumente internaționale [8, p. 64].

Chiar dacă în privința acestei condiții textul Convenției nu folosește sintagma „în mod esențial aceeași cerere”, între cele două plângeri se impune să existe identitate de părți, de obiect și de cauză, diferite fiind izvoarele și instanțele internaționale.

Prin această dispoziție (art.35 alin.(2) lit.b) din CEDO) este exclus cumulul de proceduri internaționale. Totodată, se evită nu numai sesizarea a două instanțe internaționale cu privire la aceeași pretinsă încălcare a unui drept, chiar dacă acesta este reglementat de două instrumente internaționale, ci și înlăturarea cazurilor de litispendență internațională – o cauză deja supusă unei instanțe spre soluționare nu mai poate fi supusă alteia, în același scop, evitându-se astfel paralelismul unor proceduri internaționale cu toate complicațiile pe care acestea le prezintă – mai ales că nu există nici o ierarhie între instanțele internaționale implicate în soluționarea lor, niciuna dintre ele nefiind competentă de a revizui, în fapt, decizia unei alte asemenea instanțe. Această regulă se aplică indiferent de data introducerii acestor proceduri, singurul element ce are a fi luat în considerare într-o asemenea situație fiind existența prealabilă a unei decizii privitoare la fondul cauzei în momentul în care aceasta este examinată de Curte.

Prin noțiunea de „instanță internațională de anchetă sau de reglementare” se are în vedere organismele inter-guvernamentale cu competență în materie, fiind astfel excluse instanțele de arbitraj internațional, precum și organismele neguvernamentale, cum ar fi instanțele create de federațiile sportive internaționale. Termenul de „alte instanțe internaționale” are în vedere acele organisme de soluționare a diferendelor sau de anchetă internațională care aplică o procedură judiciară sau cvasi-judiciară similară celei reglementate de CEDO, create de state, cu excluderea organizațiilor neguvernamentale.

În practică, singurele „instanțe internaționale” ce pot fi avute în vedere în aplicarea dispozițiilor art.35 alin.(2) lit.b) din CEDO sunt:

a) *Comitetul pentru Drepturile Omului*, instituit prin art.8 din Pactul ONU privind drepturile civile și politice [7], precum și Protocolul său facultativ [8], competent de a examina comunicarea scrisă care poate să-i fie adresată de orice persoană fizică ce se pretinde victima încălcării unui drept garantat de Pact, după epuizarea căilor de atac interne disponibile; comunicare ce va fi soluționată după procedura instituită prin Protocolul facultativ la Pactul ONU.

b) *Organizația Internațională a Muncii*, care a instituit în cadrul ei unele proceduri privitoare la garantarea libertății sindicale și la înlăturarea discriminărilor în raporturile de muncă.

c) *Grupul de lucru al Națiunilor Unite privitor la detențiile arbitrare*, care funcționează pe lângă Consiliul drepturilor omului de la Geneva, deși nu a fost instituit printr-un tratat internațional, ci printr-o rezoluție a Consiliului pentru drepturile omului, se consideră o instanță internațională în fața căreia procedura de examinare a cererilor supuse examinării este contradictorie, iar hotărârile pronunțate sunt motivate, notificate părților și publicate într-un raport. CtEDO a reținut că recomandările acestui Grup de lucru permit determinarea responsabilității statelor în caz de constatare a existenței detenției arbitrare a unei persoane și pot conduce la încetarea situației litigioase examinate [1, p.1337-1339].

În aceste două ultime condiții suplimentare, ce vizează regula *non bis in idem*, Curtea poate să examineze cererea, dacă ea conține fapte noi. Condiția impusă de paragraful 2 reflectă regula *res judicata*, în conformitate cu care aceeași cauză nu poate fi judecată decât o singură dată. Textul articolului enunță două condiții ce privesc criteriul „similitudini esențiale” – una pentru cererile deja examinate de Curte și alta pentru cererile deja supuse altor instanțe internaționale. Prin „fapte noi” se înțeleg numai faptele care nu erau cunoscute la momentul primei cereri sau au survenit după ce Curtea s-a pronunțat inițial asupra cauzei [53, p.145-146].

Cererea să nu fie incompatibilă cu dispozițiile Convenției sau ale protocoalelor sale, în mod vădit nefondată sau abuzivă este o condiție aplicabilă atunci când se consideră că obiectul cauzei nu ține de competența organelor Convenției [8, p. 64-65].

Spre deosebire de condițiile impuse de art.35, alin.(1)

și alin.(2) din CEDO, examinarea admisibilității prin prisma îndeplinirii condițiilor impuse de art.35, alin.(3) din CEDO pentru orice cerere individuală cu care este sesizată Curtea presupune cercetarea fondului acesteia. Astfel, încă la stadiul examinării admisibilității cererii, instanța europeană este ținută să facă o apreciere globală a fondului ei. Fără a se vedea ce pretinde reclamantul prin raportare la dispozițiile Convenției, Curtea nu poate decide că o cerere este inadmisibilă, ca fiind incompatibilă cu aceste dispoziții sau în mod vădit neîntemeiată, ori abuzivă sau că reclamantul nu a suferit un prejudiciu important în situația denunțată. Este exact ceea ce fac, în covârșitoare majoritate a cererilor adresate Curții, în esență, fie comitetul din trei judecători, fie judecătorul unic, formațiuni de judecată investite cu soluționarea lor atunci când acestea pot declara inadmisibilă o cerere individuală, în cazul în care o asemenea decizie poate fi adoptată fără un examen complementar, decizia sa fiind definitivă. Tot astfel va proceda și o cameră a Curții, dacă cererea care are a o examina poate fi declarată inadmisibilă la o examinare imediată (art.29 din CEDO combinat cu art.54 alin.(1) din Regulamentul Curții [1, p. 1340-1341].

Compatibilitatea unei cereri cu dispozițiile Convenției presupune ca aceasta să intre în domeniul ei de aplicare. Altfel spus, este necesar ca cererea reclamantului să fie compatibilă *ratione personae*, *ratione loci*, *ratione temporis* și *ratione materie* cu dispozițiile Convenției.

Principiul incompatibilității „ratione personae” impune ca statul pârât să fi ratificat Convenția și orice protocoale menționate în cererea prin care este reclamat. De asemenea, înseamnă că se poate introduce o cerere numai împotriva statului, nu a unor particulari sau a unor societăți. Reclamantul trebuie să poată proba că este victima pretinsei încălcări. Incompatibilitatea *ratione personae* poate apărea atunci când Curtea este sesizată fie de o persoană care nu s-a aflat sub jurisdicția unui stat contractant, fie de o autoritate publică sau colectivitate teritorială (care nu intră în sfera subiectelor cu drept de sesizare a Curții), fie cererea este formulată împotriva unui stat care nu este parte la Convenție.

Principiul incompatibilității „ratione loci” impune ca victima să poată proba că pretinsa încălcare a avut loc în jurisdicția statului pârât. În mod normal, jurisdicția se va stabili în raport cu acțiunile sau omisiunile statului parte comise pe teritoriul acestuia, dar poate fi probată și în raport cu acțiunile sau omisiunile care produc efecte extrateritoriale, exercită controlul efectiv asupra teritoriului altui stat sau determină supunerea unei persoane la jurisdicția altui stat. Pierderea controlului asupra teritoriului nu absolvă statul parte de întreaga responsabilitate care îi revine conform Convenției. Astfel, incompatibilitatea *ratione loci* poate atinge acele cereri care invocă pretinse încălcări ale drepturilor ce nu au avut loc sub jurisdicția teritorială a statului în cauză.

Principiul incompatibilității „ratione temporis” impune ca orice pretinsă încălcare a Convenției sau a protocoalelor aferente să fie reclamată exclusiv în perioada ulte-

rioară datei la care statul pârât a ratificat Convenția sau protocolul. Odată ce un stat a ratificat Convenția sau un protocol, trebuie să se conformeze cerințelor prevăzute de aceste instrumente. Deși pot exista situații în care este justificat să se țină cont de faptele anterioare ratificării, Convenția nu impune obligații specifice statelor părți de a asigura reparații pentru nedreptatea sau prejudiciul cauzat înainte de data respectivă. Astfel, sunt incompatibile *ratione temporis* cererile îndreptate împotriva unor fapte produse înainte de intrarea în vigoare a Convenției față de statul pârât.

Principiul incompatibilității „ratione materie” impune ca toate aspectele încălcării pretinse în reclamație nu doar să vizeze un drept protejat de Convenție sau de protocoalele aferente, ci și să se încadreze în domeniul de aplicare al dreptului respectiv. Toate aspectele cererilor care nu respectă această cerință vor fi declarate incompatibile. Curtea nu are competența de a examina dacă statul parte a respectat obligațiile impuse de o hotărâre a Curții [4].

Noțiunea „vădit nefondată” a dat naștere unei bogate jurisprudențe, Curtea fiind constrânsă să examineze în fond o cerere care, după o examinare preliminară, nu părea să releve câmpul de aplicare al Convenției [5, p. 145-146].

În primul rând, posibilitatea declarării unei cereri ca inadmisibilă pentru lipsa ei manifestă de temeinicie permite o adevărată „contopire” între examinarea admisibilității și cercetarea fondului ei.

În al doilea rând, posibilitatea declarării unei cereri ca inadmisibilă pentru lipsa ei vădită de temeinicie ar rezulta dintr-un obiectiv de „economie procedurală”, permițându-se astfel concentrarea instanței europene asupra celor care pun probleme importante privitoare la aplicarea dispozițiilor Convenției. Filtrarea cererilor vădit netemeinice se realizează la nivelul completului de judecător unic și la cel al comitetelor de trei judecători.

În al treilea rând, nu trebuie confundată noțiunea de „cerere vădit neîntemeiată” cu cea de „cerere incompatibilă *ratione materie*” (când cererea reclamantului privește un drept negarantat de Convenție) și cu atât mai puțin cu cea de „cerere incompatibilă *ratione personae*” (când reclamantul nu se mai poate pretinde victimă a încălcării alegate ori statul în cauză nu este un stat contractant). Dimpotrivă, în cazul cererii vădit netemeinice, reclamantul invocă încălcarea unui drept garantat de Convenție, dar faptele alegate nu sunt de natură să constituie o asemenea încălcare.

În sfârșit, adeseori, atunci când cererea supusă examinării impune aceasta, instanța europeană a procedat și procedează la un examen mult mai mult decât *prima facie*, ea efectuând un adevărat examen de fond al cauzei. Condiția privitoare la lipsa evidentă de temeii a unei cereri este cel mai greu de delimitat. Aflată la frontiera dintre admisibilitate și fond, ea permite Curții să înlăture acele cereri în care nu este necesar a se proceda la un examen aprofundat, atunci când aceasta nu se impune în speță [1, p. 1349-1350].

Dincolo de aceste dificultăți, analiza jurisprudenței

Curții conduce la constatarea că, în medie, la 95-96% din totalul cererilor inadmisibile motivul de inadmisibilitate reținut este vădită lor netemeinicie, fie în fapt, fie în drept. O cerere este declarată ca fiind *netemeinică în fapt* atunci când elementele de fapt prezentate de reclamant nu sunt de natură să conducă la existența vreuneia sau vreunora dintre încălcările alegate în cererea sa. O cerere poate fi însă și *netemeinică în drept* atunci când faptele incriminate de reclamant, deși probate, nu sunt de natură să constituie o încălcare a drepturilor și libertăților garantate de Convenție ori de protocoalele sale adiționale.

Unul din textele Convenției cel mai des invocat în cererile reclamanților este art.6 care reglementează, sub diverse aspecte, dreptul la un proces echitabil. Dar, în foarte multe situații, reclamanții pun mai degrabă în discuție acele soluții pronunțate de instanțele interne de care ei sunt nemulțumiți din diferite motive. Or, Curtea nu reprezintă o a patra instanță, chemată a corija erorile de fapt sau de drept comise în judecarea unei cauze de instanțele naționale; ea poate interveni doar acolo unde asemenea erori constituie o încălcare a dispozițiilor Convenției, cu atât mai puțin în situațiile în care erorile de fapt sau de drept comise de instanțele inferioare au fost înlăturate prin deciziile instanțelor superioare [1, p. 1350-1361].

Cererea individuală abuzivă este invocată de Curte ca răspuns la o succesiune de cereri introduse de același reclamant cu privire la aceleași fapte, cereri considerate nefondate și având caracter șicanator. Curtea nu interpretează temeii ca restrângând cererile referitoare la circumstanțe diferite, chiar dacă problemele sunt în esență aceleași cu unele din cererile anterioare. În jurisprudența sa, Curtea a respins un număr de cereri ale aceluiași reclamant, care erau, în esență, similare sau înrudite unele cu altele, în măsura în care priveau, toate, diferite proceduri judiciare în fața tribunalelor interne. Cererile au fost respinse ca reprezentând un abuz de dreptul de a înainta o cerere, pe temeii că ele constituiau o succesiune de cereri neîntemeiate și șicanatoare, creând un volum inutil de lucru, situație incompatibilă cu funcțiunile reale ale Curții și care o împiedică pe aceasta să și le îndeplinească [2, p. 93-94].

Însăși art.17 din CEDO, intitulat „Interzicerea abuzului de drept”, nu permite exercitarea abuzivă a drepturilor substanțiale garantate de Convenție. La rândul său, noțiunea de „cerere abuzivă” interzice exercitarea abuzivă a unui drept procesual pe care Convenția îl garantează, anume dreptul la recurs individual instituit prin art. 34 [1, p. 1362].

Curtea impune ca reclamanții și reprezentanții legali ai acestora să respecte patru reguli de conduită atunci când se adresează cu o cerere:

- 1) modul de exprimare a cererilor și a altor argumente;
- 2) furnizarea de informații corecte și complete;
- 3) respectarea anumitor cerințe de confidențialitate;
- 4) evitarea suprasolicitării inutile a timpului Curții [4].

În evidențierea principiului unei bune administrări a justiției, Curtea a sancționat prin a declara inadmisibile

cererile în care reclamantii foloseau un limbaj inadecvat sau insultător la adresa Curții sau a secretarului ei, sau pur și simplu aveau un caracter șicanator [1, p. 1363].

Noțiunea de „abuz” trebuie înțeleasă în sensul ei reținut în teoria generală a dreptului, anume faptul că titularul se folosește de dreptul său dincolo de finalitatea acestuia, într-un mod prejudiciabil. În jurisprudența sa, Curtea a arătat că situațiile în care comportamentul reclamantului reprezintă un abuz de drept se pot diviza în două categorii.

Într-o primă categorie se înscriu acele situații în care cererea reclamantului a fost declarată abuzivă în măsura în care ea se întemeie pe fapte neadevărate, cu scopul de a induce Curtea în eroare (spre exemplu: falsificarea unor documente adresate Curții). Curtea a considerat că acest tip de abuz poate fi comis și prin inacțiune, atunci când reclamantul omite chiar din momentul introducerii cererii sale un element esențial necesar examinării cauzei. Totuși, într-o asemenea situație, intenția celui în cauză de a induce Curtea în eroare trebuie întotdeauna să fie stabilită cu suficientă certitudine.

În a doua categorie se înscriu acele situații în care reclamantul folosește, în corespondența cu Curtea, expresii deosebit de ofensatoare, amenințătoare ori provocatoare, fie la adresa autorităților statului în cauză, fie la adresa Curții, judecătorilor, grefei ori a membrilor acesteia. Pentru a fi declarat abuziv, limbajul folosit trebuie să excedă limitele unei critici normale, civile și legale; iar dacă în cursul procedurii, după ce a fost avertizat expres de către Curte, reclamantul încetează a mai folosi expresii litigioase, își retrage aceste expresii sau, și mai onorabil, își prezintă scuzele sale, cererea sa nu va mai fi respinsă ca abuzivă [1, p. 1365-1366].

Protocolul 14 prevede o nouă condiție de inadmisibilitate, dacă **reclamantul nu a suferit vreun prejudiciu important**, cu excepția faptului dacă respectarea drepturilor omului garantate de Convenție și protocoalele sale nu cer în mod obligatoriu examinarea fondului cererii și cu condiția de a nu respinge din acest motiv nici o cauză care nu a fost examinată în modul convenit de către o instanță judecătorească internă [2, p. 97].

Așadar, reclamantul urmează să probeze că, urmare a încălcării dreptului garantat de Convenție sau de protocoalele sale adiționale pe care o invocă în cererea sa, el a suferit un prejudiciu important. Această condiție presupune că cererea reclamantului nu este în mod vădit neîntemeiată – altfel ea ar fi declarată inadmisibilă ca atare – ci, dimpotrivă, ea este vădit întemeiată, adică încălcarea dreptului garantat de Convenție susținută de reclamant s-a produs, numai că, chiar și într-o asemenea ipoteză, este necesară și îndeplinirea condiției ca prin această încălcare reclamantul să fi suferit un prejudiciu important ce impune declararea cererii sale admisibile. Un exemplu ar fi acela în care reclamantul invocă încălcarea dreptului de proprietate sau a altui drept patrimonial ce intră în domeniul de aplicare a art.1 din prot.1, dar valoarea în litigiu este în mod obiectiv nesemnificativă, indiferent de trăirile

subiective ale reclamantului raportate la această valoare [1, p. 1369-1370].

În concluzie, menționăm că succesul unui recurs depus la CtEDO depinde de o multitudine de condiții, cerințe, factori și proceduri care necesită a fi examinate, analizate și luate în considerare de către reclamant și reprezentanții acestora atunci când se adresează cu o cerere în apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale garantate de CEDO.

Referințe bibliografice:

1. Bîrsan C. *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*. Ediția a 2-a. București: C.H. Beck, 2005. 1888 p.
2. Clements L., Mole N., Simmons A. *Drepturile europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției*. Chișinău: Cartier, 2005. 544 p.
3. *Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*, adoptată la Roma, la 4 noiembrie 1950. În: *Tratate internaționale*, Vol. I, 1998. 341 p.
4. Curs on-line „Introducere în Convenția Europeană a Drepturilor Omului”, plasat pe Platforma HELP a Consiliului Europei.
5. Gomien D. *Ghid (Vade-mecum) al Convenției Europene pentru Drepturile Omului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2003. 162 p.
6. *Instrucțiuni practice privitoare la cererea introductivă de instanță*, emise de președintele Curții Europene pentru Drepturile Omului la 1 noiembrie 2013. http://www.echr.coe.int/Documents/PD_institution_proceedings_ENG.pdf (vizitat la 16.03.2017).
7. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966. Adoptat la 16 decembrie 1966 la New York. Deschis spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966. Intrat în vigoare la 23 și 28 martie 1967. În vigoare pentru Republica Moldova din 26 aprilie 1993. Publicat în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul 1.
8. Protocolul facultativ la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice. Adoptat și deschis spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 2200A (XXI) din 16 decembrie 1966. Intrat în vigoare la 23 martie 1976, conform dispozițiilor art. 9. Republica Moldova a ratificat Protocolul la 6 decembrie 2007 prin Legea nr.260-XVI, publicată în „Monitorul Oficial al Republicii Moldova”, nr.198-202/761 din 21.12.2007.
9. *Regulamentul Curții Europene pentru Drepturile Omului*, cu amendamentele din 1 iunie 2015. http://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf (vizitat la 16.03.2017).
10. Selejan-Guțan B. *Protecția europeană a drepturilor omului. Ediția a 4-a. Include modificările aduse prin Protocolul nr.14*. București: C.H. Beck, 2011, 302 p.
11. Comis. EDN, 2 august 1959, nr. 499/1958, X c/Allemagne, *Annuaire de la Convention* vol. 2, p. 399.
12. Comis. EDN, 16 octombrie 1980, nr. 9028/1980, X c/Allemagne, DR nr. 22, p. 238.

